

CARACTERUL AMORAL AL TRANSHUMANȚEI POLITICE MOLDOVENEȘTI

Valeriu CAPCELEA

In this article, the problems of party switching in the Republic of Moldova are addressed, which is a fairly widespread social phenomenon in recent decades that has a harmful/amoral influence on social development our country. The author notes the fact that moldovan political transhumance has become a practice, a routine, which is not in the public interest because the issue of political migration from one parliamentary faction to another occurs „for a fee”, which represents pure corruption, an excellent example of what can be called a political bribe. In conclusion, it is noted that it is necessary to adopt a law that would prohibit political defection from one party of another, and as a possible solution it could include the request that the defector remain independent until the end of the electoral mandate. words

Key-words: party switching, moldovan political transhumance, political party, morality, amorality.

INTRODUCERE

Este cunoscut faptul că schimbarea de partid există și în democrațiile dezvoltate, iar cel mai faimos „șobolan” („carcasă”) a fost vestitul prim-ministru britanic Winston Churchill, care în tinerețe, a trădat partidul conservator (Tory), trecând de două ori la liberali, pentru a reveni după două decenii la conservatori. Totodată, putem specifica și faptul că fostul președinte american Ronald Reagan a fost membru și activist al Partidului Democrat dar, mai târziu, a schimbat viziunile și a aderat la Partidul Republican.

Prin urmare, exemple de acest gen sunt cunoscute și în sistemele politice mult mai stabile, cum sunt cel britanic sau american. În schimb, chiar și în țările în care traseismul nu este interzis, *de facto*, el e privit reprobator, atât din punct de vedere moral, cât și strategic. Este firesc că alegătorii resimt acest nomadism ca pe o trădare pentru că ei au ales un deputat pe o listă, iar el î-și întoarce cojocul pe partea cealaltă și trece la adversari.

Problema analizei și elucidării esenței noțiunii și fenomenului social specific „traseism politic”, „migrație politică”, „transhumanță politică”, „nomadism politic”, „turism politic”, „prostituție politică” îi sunt consacrate numeroase studii în diferite state ale lumii, mai ales, în SUA, Marea Britanie, Franța, Germania, România etc., inclusiv și în Republica Moldova (în continuare RM). În literatura de specialitate există un șir întreg de noțiuni/termeni ale acestui fenomen social care elucidează

procesul traseismului politic, fiind foarte răspândit în circuitul științific. Conform Dex-ului „transhumața” reprezintă o „deplasare sezonieră a păstorilor cu turmele de animale (îndeosebi de oi) vara la pășunile de la munte și toamna spre cele de la șes [1, p. 1265], iar „nomadismul” constituie un mod de viață al unei colectivități umane, caracterizat prin lipsa unei așezări stabile [1, p. 795], în timp ce prin prostituție se înțelege un act prin care o persoană consimte să întrețină, în mod obișnuit, raporturi sexuale cu un număr nedeterminat de parteneri pentru bani sau anumite avantaje [1, p. 979].

Totodată, noțiunea „traseism politic” (în engleză, *party switching*) caracterizează fenomenul politic care constă în schimbarea de către un politician a partidului politic care l-a propulsat într-o funcție. Din păcate, din punct de vedere științific, această noțiune nu a fost studiată și tratată la nivelul cuvenit. Printre argumentele acestei atenții insuficiente a tratării fenomen trădării politice, în literatura din domeniu găsim explicația existenței unui sistem de partide slab instituționalizat [a se vedea: 2, p. 536-559; 3].

În același timp, în literatura de specialitate mai sunt utilizate formule precum „*political tourists*” sau „*institutional nomads*” pentru a descrie „elite care investesc (prea) puțin în partidele la care sunt afiliate și al căror comportament este (prea) puțin influențată de aceste partide [4, p. 170].

Problemă în cauză este foarte actuală de circa două decenii pentru RM pentru că în această perioadă au avut loc zeci de trădări/migrări politice reieșind din moralitatea precară a deputaților, pe motiv că anume moralitatea constituie predestinația inițială a lor, ce are o influență negativă asupra societății, contribuind în mod substanțial la degradarea morală a societății moldovenești, la erodarea democrației și statului de drept.

TRANSHUMAȚA POLITICĂ MOLDOVENEASCĂ

În această lucrare vom utiliza termenul de „*transhumața politică*”, pentru că, în viziunea noastră, el întrupează cel mai adecvat fenomenul traseismului politic din țara noastră, pe motiv că migrarea dintr-un partid în altul în Parlamentul de la Chișinău este asemenea unei deplasări sezoniere a păstorilor cu turmele de animale care se efectuează fără a ține cont de omenie, morală, cumsecădenie, fiind luate în calcul numai interesele meschine ale unor deputați de a se îmbogăți peste noapte, de a-și rezolva propriile probleme.

În această ordine de idei, *transhumața politică* din RM are particularitățile sale specifice. De circa două decenii în țara noastră au loc evenimente care țin de transhumața politică autohtonă, care are o

influență nocivă nu numai asupra proceselor politice din țara noastră, dar și asupra dezvoltării statului RM. Este evident că dacă cineva ar părăsi rândurile partidului din pricina unor concepte sau din cauza dezacordului său cu linia partidului, am putea vorbi despre migrație politică. Însă, ceea ce s-a întâmplat în ultimul timp, în opinia Galinei Bostan, în domeniul nomadismului/turismului politic este ceva ieșit din comun, pe motiv că toate aceste migrații politice de la un partid la altul constituie o corupție pură, un exemplu excelent al ceea ce se mai poate numi mită politică [5]. Din păcate, la noi, transhumanța politică nu este întâlnită în situații extreme, dar a devenit o practică, o rutină, care nu este în beneficiul public. În aceeași ordine de idei, Lilia Ioniță, expertă anticorupție de la *Centrul de Analiză și Prevenție a Corupției* scria că „Problema migrării politice „contra cost” dintr-o fracțiune parlamentară în alta, în scopul constituirii unor majorități parlamentare confortabile, ridică mari semne de întrebare din perspectiva integrității politice”[6]. Totodată, ea remarcă, pe bună dreptate, că cadrul normativ nu a anticipat faptul că „odată cu accesarea în Parlament a oamenilor de afaceri, „va înflori” și fenomenul traseismului, respectiv nu au fost reglementate interdicții pentru schimbarea culorii politice”[6].

Într-adevăr, în RM „transhumanța politică” s-a manifestat pregnant după anul 2009, când sistemul politic a fost accesat de oamenii din bussines. Aceștia au replicat „cu nonșalanță” regulile și schemele de afaceri mai puțin oneste (atacuri raider, preluări de afaceri) în sistemul politic. Este deja notoriu că anume odată cu venirea oamenilor de afaceri în politică migrațiile sezoniere și de conjunctură a deputaților au devenit mai frecvente sau chiar s-au transformat într-o regulă. Din păcate, cadrul normativ nu a anticipat și, respectiv, nu a reglementat interdicții pentru „mișcările” deputaților în Parlament dintr-o fracțiune în alta, aceștia beneficiind de garanțiile constituționale, potrivit cărora „în exercitarea mandatului, deputații sunt în serviciul poporului și orice mandat imperativ este nul”. Din perspectiva abordărilor constituționale asemenea „mișcări” nu sunt condamnabile, or se prezumă că deputații acționează din numele poporului.

Dintotdeauna, în orice stat din lume, aleșii poporului au avut misiunea de a forma principiile morale ale vieții, a păstra nivelul moralității sociale, a determina etalonul unui comportament moral autentic. Prin urmare, misiunea deputaților consta în a se opune amoralismului în toate formele lui de manifestare - de la naționalism și șovinism, până la pornografie. În această ordine de idei, corpul legislativ autohton la nivel parlamentar, dar și local a eșuat pe motiv că a abdicat

rolul de călăuză, de instanță morală, dar și de santinelă, care din punct de vedere teoretic ar fi apanajul elitelor.

CONCLUZII

Țara noastră ar trebui să depună eforturi pentru apariția unor astfel de mecanisme de responsabilitate politică ca să poată contracara transhipmanța politică. Dar, totodată, este important să înțelegem că nu există o soluție perfectă și rapidă, în acest sens. Este evident că vor exista dezertări mai îndoielnice motivate în viitorul apropiat. Mai presus de toate, însă, RM are nevoie de dezvoltarea unor partide politice transparente, bazate pe asociere liberă, care să voteze împreună cele mai importante probleme. De aceea, concurența politică liberă este o condiție necesară pentru crearea unui sistem politic autentic în țara noastră. Din această cauză, în viziunea noastră, interdicția privind schimbarea de partid ar trebui să existe, cel puțin la etapa actuală a tranziției post-comuniste din RM.

În opinia noastră, până la adoptarea unei legi care ar interzice dezertarea politică dintr-un partid sau altul, în calitate de o posibilă soluție temporară s-ar putea include solicitarea dezertorului să rămână independent până la sfârșitul mandatului electoral. Totodată, pentru a anihila tendința schimbării de partid, ar trebui să se ia în considerare introducerea unor interdicții stricte la nivel de partide politice care ar crește prețului dezertării și disciplinei de partid fără a restrânge drepturile politicienilor.

În RM transhipmanța politică, este mai răspândită decât în alte democrații fragile, având consecințe grave pentru destinele țării noastre, iar acțiunile amorale ale subiecților lui șochează lumea de bună credință nu numai din țara noastră, dar și la nivel european și mondial. Din păcate, acest fenomen social care se manifestă pregnant la noi în țară este însoțit de mituirea politică, mai ales, în cadrul Parlamentului autohton.

Bibliografie:

1. *Dicționarul explicativ al limbii române*. Ed. a 2-a, rev. - București: Ed. Univers enciclopedic Gold, 2016. – 1376 p.
2. Heller, W.; Mershon, C. *Party switching in the Italian Chamber of Deputies, 1996–2001*. In: *Journal of Politics* 67.2 (2005), pp. 536-559.
3. Heller, W.; Mershon, C. ed. *Political parties and legislative party switching*. - Palgrave Macmillan, 2009. – 329 p.

4. Shabad, G.; Slomczynski, K. *Inter-Party Mobility among Parliamentary Candidates in Post-Communist East Central Europe*. In: Party Politics, vol. 10, no. 2, 2004, pp. 151-176.
5. Бостан, Г. *Политический туризм: как нам от него избавиться?* Disponibil pe: <https://www.zdg.md/ru/?p=38736>, 23/05/2020. Accesat la 19 februarie 2023.
6. Ioniță, L. *Problema migrării politice contra cost...* Disponibil pe: <https://anticoruptie.md/ro/investigatii/integritate/traseistii-cine-cumpara-deputati-in-republica-moldova>. Accesat la 20 februarie 2023.

Date despre autor:

Valeriu CAPCELEA, Dr. hab., conf. univ.

Secția Nord a Academiei de Științe a Moldovei Bălți, Republica Moldova

Email: vcapcelea@mail.ru